**Europos Parlamentas**
2019-2024

*Teisės reikalų komitetas*

**2023/2113(INI)**

29.11.2023

# NUOMONĖ

Teisės reikalų komiteto

pateikta Piliečių laisvių, teisingumo ir vidaus reikalų komitetui

dėl Komisijos 2023 m. teisinės valstybės principo taikymo ataskaitos
(2023/2113(INI))

Nuomonės referentas (*): Adrián Vázquez Lázara

(*) Susijusių komitetų procedūra. Darbo tvarkos taisyklių 57 straipsnis

PA_NonLeg

## PASIŪLYMAI

Teisės reikalų komitetas ragina atsakingą Piliečių laisvių, teisingumo ir vidaus reikalų komitetą į savo pasiūlymą dėl rezoliucijos įtraukti šiuos pasiūlymus:

***Bendrosios aplinkybės***

1. primena, kad Sąjungos teisinė konstrukcija remiasi pamatine prielaida, pagal kurią kiekviena valstybė narė dalijasi su kitomis valstybėmis narėmis daugeliu bendrų vertybių, kuriomis grindžiama ES, kaip nurodyta Europos Sąjungos sutarties 2 straipsnyje[1]; taip pat primena, kad ES pirminėje teisėje įtvirtintas ir Europos Sąjungos Teisingumo Teismo (ES Teisingumo Teismas) praktikoje išsamiau apibrėžtas teisinės valstybės principas yra glaudžiai susijęs su demokratija ir pagrindinėmis teisėmis; primena, kad teisinė valstybė ir taisyklėmis grindžiama tarptautinė tvarka yra labai svarbios kovojant su autoritarinių režimų plitimu ir tarptautinės teisės pažeidimais ir padeda stiprinti demokratines struktūras ir apsaugoti žmogaus teises; pabrėžia, kad bet koks teisinės valstybės, kuri grindžiama valdžių padalijimu ir pusiausvyra, padėties blogėjimas bet kurioje valstybėje narėje daro reikšmingą poveikį bendrai laisvės, saugumo ir teisingumo erdvei, taip pat tarpusavio pasitikėjimui ir tarpusavio pripažinimui, kurie yra pagrindiniai ES teisės principai šioje srityje[2];

2. palankiai vertina Komisijos ketvirtąją teisinės valstybės principo taikymo ataskaitą (toliau – ataskaita) ir mano, kad periodinis teisinės valstybės principo veikimo vertinimas yra viena esminių stebėsenos priemonių; atsižvelgdamas į tai pabrėžia, jog yra svarbu, kad Komisija, teikdama savo vertinimą, taikytų aiškius ir objektyvius kriterijus, kurie padėtų išvengti pretenzijų dėl nevienodo požiūrio į valstybes nares arba tik tam tikrų pasirinktų duomenų naudojimo; šiuo atžvilgiu palankiai vertina Komisijos praktiką prašyti valstybių narių pateikti informaciją, taip puoselėjant bendrą dialogą; palankiai vertina naują Komisijos patvirtintą klasifikaciją, taikomą ankstesnių rekomendacijų įgyvendinimo pažangai matuoti, kurią sudaro keturios kategorijos: a) jokios pažangos, b) tam tikra pažanga, c) didelė pažanga, d) visiškai įgyvendinta; atsižvelgdamas į problemas, susijusias su valstybių narių statistinių duomenų rinkimu, atkreipia dėmesį į tai, kad yra naudingos tokios Europos Tarybos priemonės kaip Europos Tarybos Europos veiksmingo teisingumo komisijos (CEPEJ) ataskaitos[3], kurios leidžia užtikrinti kuo didesnę skirtingų duomenų rinkinių konvergenciją;

***Teisingumas***

3. pripažįsta, kad teisinės valstybės principo taikymo ataskaitose teisingumo sistemoms teikiama svarba, ypač teisėjų ir jų teisėjų skyrimo, aukštinimo, atleidimo iš pareigų bei sprendimų teisėtumo, nepriklausomumo ir nešališkumo požiūriu; pripažįsta, kad nėra bendros ES teisėjų skyrimo sistemos; tačiau primena, kad visos valstybės narės turi

[1] Žr. 2014 m. gruodžio 18 d. Europos Sąjungos Teisingumo Teismo (plenarinė sesija) nuomonės 2/2013, ECLI:EU:C:2014:2454, 168 punktą.
[2] Ibid., 191 punktas.
[3] CEPEJ vertinimo ciklai.

laikytis Europos Tarybos[4] ir ES Teisingumo Teismo[5] nustatytų būtiniausių standartų; atsižvelgdamas į tai, pabrėžia nepriklausomų teismų tarybų, kurias turi sudaryti didžioji dauguma teisėjų, kuriuos išrinko jų kolegos ir kurie turi reikšmingus įgaliojimus teisėjų atrankos, aukštinimo ir drausminių procedūrų srityje, svarbą; ypač apgailestauja dėl to, kad ne visos valstybės narės yra visiškai įvykdžiusios šioje srityje joms tenkančias pareigas; apgailestauja dėl pražūtingo poveikio jų teisingumo sistemų nepriklausomumui ir vientisumui;

4. pripažįsta, kad beveik du trečdaliai 2022 m. pateiktų rekomendacijų, susijusių su svarbiomis reformomis, buvo iš dalies įgyvendintos; vis dėlto yra susirūpinęs dėl ankstesnėse teisinės valstybės principo taikymo ataskaitose nustatytų problemų, kurios vis dar neišspręstos, skaičiaus; primygtinai ragina Komisiją ir toliau atidžiai stebėti valstybių narių teisines sistemas siekiant įvertinti jų suderinamumą su minėtomis rekomendacijomis, ir ragina ją atkakliau reikalauti įgyvendinti šias esmines reformas tais atvejais, kai valstybių narių sistemos neatitinka nustatytų standartų; ragina Komisiją imtis tolesnių veiksmų siekiant visapusiškai atsižvelgti į Parlamento ankstesnėse rezoliucijose pateiktas rekomendacijas;

5. palankiai vertina nuolatinę paramą, kuri teikiama atitinkamiems suinteresuotiesiems subjektams pagal specialias programas, pvz., Piliečių, lygybės, teisių ir vertybių programą; palankiai vertina finansavimą pagal Teisingumo programą siekiant remti teisminį bendradarbiavimą civilinėse ir baudžiamosiose bylose ir prisidėti prie tolesnio Europos teisingumo plėtojimo, kuris apima demokratijos, teisinės valstybės ir pagrindinių teisių stiprinimą;

6. primygtinai ragina Komisiją daugiau investuoti į informuotumo apie Sąjungos vertybes ir taikomas priemones didinimą, taip pat ir metinėse ataskaitose, visų pirma šalyse, dėl kurių kyla didelis susirūpinimas;

7. pripažįsta, kad iš paskutinės ataskaitos galima matyti, jog daugelyje valstybių narių padaryta tam tikra pažanga teismų nepriklausomumo srityje; šiomis aplinkybėmis palankiai vertina tai, kad prireikus pagal sąlygų mechanizmą[6], kurį yra patvirtinęs ES Teisingumo Teismas[7], arba pagal Ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo priemonę sulaikomos ES lėšos[8]; tačiau atkreipia dėmesį į tai, kad kai kuriose valstybėse narėse išlieka tokių susirūpinimą keliančių teismų nepriklausomumo pažeidimų kaip

[4] Informacinis pranešimas „Council of Europe standards on judicial independence“, Europos Parlamentas, Parlamentinių tyrimų paslaugų generalinis direktoratas, 2021 m. gegužės 25 d.
[5] Pavyzdžiui, 2018 m. vasario 27 d. Teisingumo Teismo (plenarinė sesija) sprendimą *Associação Sindical dos Juízes Portugueses / Tribunal de Contas*, C-64/16, ECLI:EU:C:2018:117, arba 2019 m. lapkričio 19 d. Teisingumo Teismo (plenarinė sesija) sprendimą *A.K. / Krajowa Rada Sądownictwa*, sujungtos bylos C-585/18, C-624/18 ir C-625/18, ECLI:EU:C:2019:982. Taip pat žr. informacinį pranešimą „European Court of Justice case law on judicial independence“, Europos Parlamentas, Parlamentinių tyrimų paslaugų generalinis direktoratas, 2021 m. liepos 19 d.
[6] 2020 m. gruodžio 16 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES, Euratomas) 2020/2092 dėl bendro Sąjungos biudžeto apsaugos sąlygų režimo (OL L 433 I, 2020 12 22, p. 1).
[7] Žr. 2022 m. vasario 16 d. Teisingumo Teismo (plenarinė sesija) sprendimą *Vengrija / Europos Parlamentas ir Europos Sąjungos Taryba*, C-156/21, ECLI:EU:C:2022:97, ir 2022 m. vasario 16 d. Teisingumo Teismo (plenarinė sesija) sprendimą *Lenkija / Europos Parlamentas ir Europos Sąjungos Taryba*, C-157/21, ECLI:EU:C:2022:98.
[8] 2021 m. vasario 12 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2021/241, kuriuo nustatoma ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo priemonė (OL L 57, 2021 2 18, p. 17).

teisėjų atžvilgiu tebevykstančios drausminės procedūros dėl jų sprendimų turinio, problemos, susijusios su teismų tarybų sudėtimi ir aukščiausiųjų nacionalinių teismų sudėtimi, atsižvelgiant į pagal įstatymą įsteigto teismo principą, ir t. t.;

8. primena, kad veiksmingai ir sąžiningai teisingumo sistemai, kuria visiems užtikrinama teisė kreiptis į teismą, reikia tinkamo biudžeto ir teisminių institucijų finansavimo; apgailestauja, kad ataskaitoje vis dar atskleidžiami dideli trūkumai šioje srityje, kaip matyti, ypač trukdantys priimti sprendimus didelio atgarsio susilaukusiose korupcijos bylos; vis dėlto pabrėžia, kad piliečiams turi būti suteikta pakankama teisinė pagalba ir pakankamų teisių gynimo priemonių; atsižvelgdamas į tai ragina Komisiją į kitą teisinės valstybės principo taikymo ataskaitą įtraukti ES teisinės pagalbos civilinėse ir baudžiamosiose bylose *acquis*, pavyzdžiui, 2023 m. sausio 27 d. Tarybos direktyvos 2003/8/EB, numatančios teisės kreiptis į teismą įgyvendinimo tarptautiniuose ginčuose pagerinimą nustatant minimalias bendras teisinės pagalbos tokiems ginčams taisykles[9], nes iš ES Teisingumo Teismo praktikos matyti, kad vis dar kyla klausimų dėl jos aiškinimo;

9. primena, kad prokuratūros, neatsižvelgiant į jų vietą nacionalinėje galių pasidalijimo tarp trijų valdžios šakų sistemoje, taip pat turi būti nepriklausomos nuo nederamo politinio spaudimo; pažymi, kad kai kuriose valstybėse narėse padaryta tam tikra pažanga; vis dėlto apgailestauja, kad vis dar egzistuoja sistemos, kuriose vyriausybė gali priimti prokurorams privalomus sprendimus tam tikrais atvejais, kai kadencija yra susieta su politiniu procesu arba kai derinamos ministro ir generalinio prokuroro funkcijos, ir taip sudaromos sąlygos nederamai politinei įtakai bei kyla abipusio pripažinimo problemų[10];

10. visų pirma pabrėžia, kad „sukamųjų durų“ reiškinio problema neapsiriboja vien tuo, kad buvę ministrai, nustoję eiti viešąsias pareigas, pereina į privatųjį sektorių, bet apima ir atvejus, kai asmuo gali pradėti eiti ypač svarbias pareigas teisminėse institucijose arba prokuratūroje iš karto po to, kai jis nustojo eiti ministro pareigas arba įstojo į politinę partiją;

11. ragina Komisiją būsimuose pranešimuose dėl teisinės valstybės principo Europos Sąjungoje deramai įvertinti tokius pavyzdžius; prašo Komisijos primygtinai raginti valstybes nares susilaikyti nuo šios praktikos, visų pirma įgyvendinant teisines nuostatas, kuriomis buvusiems ministrams ir aukšto rango politiniams veikėjams užkertamas kelias užimti vadovaujamas pareigas aukšto rango teisingumo teismuose arba prokuratūroje, ir taip užtikrinant šių itin svarbių institucijų nepriklausomumą ir vientisumą;

***Kova su korupcija***

12. primena, kad kova su korupcija yra labai svarbi siekiant išlaikyti teisinės valstybės principą, išsaugoti ir puoselėti piliečių pasitikėjimą viešosiomis institucijomis; be to, primena, jog tam, kad ji būtų veiksmingas, reikia tvirtos teisinės ir administracinės kovos su korupcija sistemos, grindžiamos sąžiningumu, skaidrumu ir atskaitomybe, visų

[9] OL L 26, 2003 1 31, p. 41, ir jos klaidų ištaisymas (OL L 32, 2003 2 7, p. 15).
[10] Pavyzdžiui, 2014 m. gruodžio 17 d. Konsultacinės Europos prokurorų tarybos nuomonė Nr. 9 dėl Europos normų ir principų, susijusių su prokurorais.

pirma viešajame gyvenime, pabrėžiant interesų deklaracijų atskleidimą ir informatorių apsaugą, kai taikytina;

13. pareiškia, kad korupcija yra grėsmė, galinti sunaikinti demokratiją ir pakenkti piliečių pasitikėjimui institucijomis, ir turi būti kovojama su visomis jos formomis; atkreipia dėmesį į tai, kad korupcija yra dažniausias būdas, kuriuo organizuotas nusikalstamumas įsiskverbia į ekonomiką ir ją kontroliuoja; yra susirūpinęs dėl to, kad iš paskutinės ataskaitos matyti, jog pažangos, susijusi su kovos su korupcija prevencijos priemonėmis, keliose valstybėse narėse nėra arba ji labai lėta; yra ypač susirūpinęs dėl nenoro kurti lobistų registrus, skaidrumo registrus ir tinkamas valstybės pareigūnų ir vyresniųjų pareigūnų turto deklaravimo sistemas, taip pat dėl to, kad trūksta politinės valios nustatyti griežtas taisykles „sukamųjų durų“ reiškinio politikos srityje; atsižvelgdamas į tai pabrėžia skaidrios teisėkūros procedūros, suteikiančios plačias galimybes susipažinti su dokumentais, ir taisyklių svarbą siekiant užtikrinti viešojo administravimo institucijų ir viešųjų sprendimų priėmimo aukščiausio lygio skaidrumą bei atskaitomybę, siekiant užkirsti kelią korupcijai[11];

14. atsižvelgdamas į tai, taip pat ragina visas ES institucijas laikytis tokių aukščiausių įmanomų korupcijos prevencijos standartų kaip, be kita ko, veiksmingos ES etikos įstaigos įsteigimas, visapusiškas Reglamento (EB) Nr. 1049/2001[12] dėl galimybės susipažinti su dokumentais taikymas ir visapusiškas sąlygų principo taikymas, kiek tai susiję su ES skaidrumo registru; ragina valstybes nares kuo greičiau pasiekti susitarimą dėl siūlomos direktyvos dėl kovos su korupcija, siekiant sukurti bendrą ir vienodą elgesio kodeksų sistemą, interesų konfliktų prevencijos standartus ir taisykles, kuriomis užtikrinamas procedūrų skaidrumas;

15. pripažįsta, kad pastaraisiais metais gerokai padidėjo Europos Sąjungos skiriamų lėšų, įskaitant priemonės „NextGenerationEU“ lėšas, kiekybinė svarba; pripažįsta, kad dėl to valstybių narių teisės aktuose nustatytos teisinės nuostatos, kuriomis siekiama užkirsti kelią netinkamam šių lėšų panaudojimui, tapo itin svarbios;

16. primena, kad nė vienas sektorius nėra saugus korupcijai, įskaitant tuos, kurie valdo dideles viešąsias lėšas arba prieigą prie ypatingos svarbos infrastruktūros objektų ir paslaugų, pvz., sveikatos priežiūros ir statybos; pabrėžia, kad organizuotos nusikalstamos grupuotės atlieka vis svarbesnį vaidmenį veikloje, kuri apima klastojimą, piratavimą ir intelektinės nuosavybės teisių pažeidimus ir kuri labai sustiprėjo skaitmeninėje aplinkoje; primena, kad šioje neteisėtoje veikloje dalyvaujančios nusikalstamos grupuotės dažnai naudoja pelną kitai neteisėtai veiklai finansuoti;

17. ragina Komisiją į būsimas teisinės valstybės principo taikymo ataskaitas įtraukti pastarųjų metų valstybių narių tinkamo viešųjų lėšų naudojimo priežiūros srities teisės aktų raidos vertinimą, taip pat įdiegtus teisinius mechanizmus, kuriais siekiama spręsti

[11] Šiame kontekste žr. 2023 m. gegužės 3 d. pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos dėl kovos su korupcija, kuria pakeičiamas Tarybos pamatinis sprendimas 2003/568/TVR ir Konvencija dėl kovos su korupcija, susijusia su Europos Bendrijų pareigūnais ar Europos Sąjungos valstybių narių pareigūnais, ir iš dalies keičiama Europos Parlamento ir Tarybos direktyva (ES) 2017/1371 (COM(2023)0234), 3 straipsnį.
[12] 2001 m. gegužės 30 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1049/2001 dėl galimybės visuomenei susipažinti su Europos Parlamento, Tarybos ir Komisijos dokumentais (OL L 145, 2001 5 31, p. 43).

netinkamo viešųjų lėšų naudojimo problemas;

18. primena, kad Parlamentas tvirtai remia Europos prokuratūros įsteigimą; pripažįsta svarbų Europos prokuratūros, kaip nepriklausomos ES įstaigos, vaidmenį tiriant Sąjungos finansiniams interesams kenkiančius nusikaltimus, vykdant baudžiamąjį persekiojimą ir perduodant juos teismui; pabrėžia, kad nuo veiklos pradžios 2021 m. birželio 1 d. Europos prokuratūra užregistravo daugiau kaip 4000 pranešimų apie nusikaltimus iš dalyvaujančių ES valstybių narių ir privačių subjektų ir pradėjo daugiau kaip 929 tyrimus (2022 m. birželio mėn.);

19. be to, primygtinai ragina Komisiją tais atvejais, kai nustatoma, kad viešųjų lėšų apsaugos lygis buvo sumažintas, nedelsiant pradėti bendradarbiauti su viena ar keliomis paveiktomis valstybėmis narėmis ir prašyti skubiai įgyvendinti šiai padėčiai ištaisyti būtinas priemones;

***Pilietinė visuomenė***

20. primena savo 2021 m. lapkričio 11 d. rezoliuciją dėl demokratijos ir žiniasklaidos laisvės bei pliuralizmo stiprinimo Sąjungoje, kurioje jis paragino Komisiją pasiūlyti neįpareigojančios teisės ir įpareigojančios teisės priemonių rinkinį, kad būtų sprendžiamas didėjančio strateginių ieškinių dėl visuomenės dalyvavimo (arba SLAPP) skaičiaus klausimas; palankiai vertina 2022 m. balandžio 27 d. Komisijos pasiūlymą dėl teisėkūros procedūra priimamo akto ir rekomendaciją valstybėms narėms, atsižvelgiant į Parlamento raginimą šiuo klausimu; pabrėžia, kad SLAPP yra tam tikros formos priekabiavimas, visų pirma, prieš žurnalistus, siekiant neleisti jiems kalbėti viešojo intereso klausimais arba už tai statyti juos į nepalankią padėtį pateikiant jiems ilgus, apsunkinančius ir brangius ieškinius; ragina valstybes nares neatsilikti nuo siūlomų priemonių užmojų ir dėti daugiau pastangų siekiant pagerinti žurnalistų saugumą ir apsaugą;

21. su dideliu susirūpinimu atkreipia dėmesį į tai, kad kai kuriose valstybėse narėse apskritai mažėja pilietinės visuomenės erdvė, o tai kelia didelę grėsmę teisinės valstybės principui, demokratijai, pagrindinėms teisėms ir kitoms ES vertybėms; ragina Komisiją stebėti iššūkius ir išpuolius, su kuriais susiduria pilietinė visuomenė, atliekant metinį teisinės valstybės principo taikymo vertinimą ir teikiant ataskaitas, ir į savo ataskaitą įtraukti išvadas ir tikslines rekomendacijas; atsižvelgdamas į tai, dar kartą ragina valstybių narių pilietinės visuomenės padėčiai skirti atskirą skyrių;

22. pabrėžia, kad dabartinės teisinės Sąjungos ir nacionalinio lygmens sistemos nepakanka norint sukurti ir remti stiprią visos Europos pilietinę visuomenę – jos egzistavimas būtinas demokratijai užtikrinti; mano, kad ES tarpvalstybinių asociacijų ir ne pelno organizacijų statutas galėtų suteikti papildomą apsaugą pilietinės visuomenės organizacijoms, kurios susiduria su nepagrįstomis steigimo ir veiklos kliūtimis[13].

[13] Šiuo klausimu žr. 2022 m. vasario 17 d. Europos Parlamento rezoliuciją su rekomendacijomis Komisijai dėl Europos tarpvalstybinių asociacijų ir ne pelno organizacijų statuto (OL C 342, 2022 9 6. p. 225).

## PRIEDAS. SUBJEKTAI AR ASMENYS, IŠ KURIŲ NUOMONĖS REFERENTAS GAVO INFORMACIJOS

Nuomonės referentas, prisiimdamas visą atsakomybę, pareiškia, kad negavo informacijos iš jokio subjekto ar asmens, kuris turi būti nurodytas šiame priede pagal Darbo tvarkos taisyklių I priedo 8 straipsnį.

## INFORMACIJA APIE PRIĖMIMĄ NUOMONĘ TEIKIANČIAME KOMITETE

| | |
|---|---|
| **Priėmimo data** | 29.11.2023 |
| **Galutinio balsavimo rezultatai** | +: 20<br>–: 2<br>0: 0 |
| **Posėdyje per galutinį balsavimą dalyvavę nariai** | Pascal Arimont, Ilana Cicurel, Geoffroy Didier, Ibán García Del Blanco, Virginie Joron, Pierre Karleskind, Sergey Lagodinsky, Gilles Lebreton, Karen Melchior, Sabrina Pignedoli, Jiří Pospíšil, Raffaele Stancanelli, Adrián Vázquez Lázara, Axel Voss, Marion Walsmann, Tiemo Wölken, Javier Zarzalejos |
| **Posėdyje per galutinį balsavimą dalyvavę pavaduojantys nariai** | Daniel Buda, Pascal Durand, Heidi Hautala |
| **Posėdyje per galutinį balsavimą dalyvavę pavaduojantys nariai (209 straipsnio 7 dalis)** | Sylvie Guillaume, Pedro Marques, Anne-Sophie Pelletier |

## GALUTINIS VARDINIS BALSAVIMAS NUOMONĘ TEIKIANČIAME KOMITETE

| 20 | + |
|---|---|
| NI | Sabrina Pignedoli |
| PPE | Pascal Arimont, Daniel Buda, Geoffroy Didier, Jiří Pospíšil, Axel Voss, Marion Walsmann, Javier Zarzalejos |
| Renew | Ilana Cicurel, Pierre Karleskind, Karen Melchior, Adrián Vázquez Lázara |
| S&D | Pascal Durand, Ibán García Del Blanco, Sylvie Guillaume, Pedro Marques, Tiemo Wölken |
| The Left | Anne-Sophie Pelletier |
| Verts/ALE | Heidi Hautala, Sergey Lagodinsky |

| 2 | - |
|---|---|
| ID | Virginie Joron, Gilles Lebreton |

| 0 | 0 |
|---|---|
| | |

Sutartiniai ženklai:
+ : už
- : prieš
0 : susilaikė